Автор: Болғанбай Ғалымжан Игиликулы
Пән: Көркем еңбек
Сынып: 8-сынып
Бөлім: Дизайн және технология
Тақырып: Қазақтың ұлттық сәндік- қолданбалы бұйымдарыі (ши тоқу, киіз басу)

Оқу мақсаттары (оқу бағдарламасына сілтемеу):	8.1.2.1 - өнер, қолөнер және дизайн, әр түрлі тарихи және мәдени шығу түсіну ерекшеліктерін корсету 8.1.3.1 шығармашылық идеяларды дамыту мен іске асыруда өз бетінше таңдаған ақпарат көздерін қолдану
Сабақтың мақсаты:	Оқушылар: • Қазақ халқының қолданбалы өнерінің түрлерін білу; • Қазақ халқының қолданбалы өнер шығармаларының ерекшеліктері ажырату; • Қазақ халқының ұлттық ою-өрнек түрлерінің айырмашылықтарын айқындау; • Алған білімдерін шығармашылық идеяларын іскк асыруда тиімді пайдалану.
Тілдік мақсаттар:	Кілем – ковер – carpet Киіз басу - валяние- felting Пәндік сөздік қор / пәндік лексика және терминология: сәндік-қолданбалы өнер, киіз кілем – сырмақ, түскиіз (қабырға кілемдер), аяккап (сөмкелер үшін ыдыстарды), кереге-кап (кереге футлярлары), уық-кап (футлярлар үшін жердей киіз үй. Киізден жасалған бұйымдар: сулық (тоқым) ер-тұрман, киіз бас киім (қалпақ), плащтар (кебенек), киіз шұлықтар үшін етік (байпақ), ухваты үшін казана (қол өт). Жүн түрлері: өрескел байпақ жүн (этникалық стильдегі бұйымдар), сливер (жасау негіздері ретінде пайдаланылатын таралған жүн), тазартылған, таралған және созылған жүн (жер үсті қабаттар құру үшін жарқын фон және бояу үшін), жартылай жуқа қой жүні, жүні меринос жуні, ангора немесе мохер (әшекейлеу мен әрлеу бұйымдары). Диалогқа/жазуғақажеттіпайдалысөз тіркестері Қазақ халқының қолөнері саласында ши тоқу, оған боялған түрлі-түсті жүн орап, өрнектеп безендіру ісі ғасырлар бойы қалыптасып келе жатқан ұлттық өнері болып табылады. Халқымыздың мәдени мұрасын жаңғырту, ата-бабаларымыздың асыл қазынасының бірі жүннен жасалатын бұйымдар туралы, жүннің қасиеттіне тоқталып, мағұлмат алудың маңызы зор.
Бағалау критерийлері:	• Қазақ халқының өнер туындылары мен қолөнерін айқындайды; • Сабақ үстіндегі іс-әрекетттерде белсенділік танытады; • Топтық жұмыстарда зерттеу тапсырмаларын орындайды; • Зерттеу нәтижелерін скейчбукке немесе альбомға түсіреді; • Алған білімдерін шығармашылық жұмыс барысында тиімді қолданады.
Құндылықтарды дарыту:	Халықтың салт-дәстүрі мен шығармашылығын құрметтеуге тәрбиелеу; * Халық шығармашылығына сүйіспеншілік ояту; * Өлкесінің мәдениетін зерттеуге қызығушылығын дамыту; * Еңбексүйгіштікке, сұлулықты қабылдау сезімін ояту, жинақылыққа, икемділікке, эстетикалық талғамдылыққа тәрбиелеу.
Пәнаралық байланыс:	Қазақстан тарихы - киіз басу және ши тоқу өнерінің тарихы; Қазақ тілі – жаңа сөздер, терминдер
Бастапқы білім:	Жеке шығармашылық жұмыстар арқылы өнер құралдарын пайдаланып, тәжірибелік дағдылар құрып уйрену. Қолданылатын көркем шығармаларындағы өнер композиция негіздерін біледі, өз бетінше ақпаратты өңдеуге уйренеді.

Сабақ барысы

Сабақ кезеңдері	**Жоспарланған іс-әрекет**	**Ресурстар**

Сабақтың басы (10 мин)	**1 Ұйымдастыру бөлімі: Оқушыларды орналастыру, амандасу** Интерактив тақтасында сабақтың тақырыбы, мақсаты көрсетіледі. Зергердің құралдары мен жабдықтарын оқушыларға таныстыру және олардың қолдану тәсілдерін көрсету. Зергер жұмысы туралы видео көрсету. Оқушылар ағаштарға көбелектерді қондырады. Суреттің тақырыбын ашу. Түсінік береді. Image not found or type unknown Image not found or type unknown Image not found or type unknown Image not found or type unknown Слайдқа қарап біздің бүгінгі сабақтың тақырыбын анықтаңыз. Сабақтың мақсатымен танысу. - Бізге мұра болып қалған аталарымыз бен әкелеріміздің өз еліміздің тарихын, салт-дәстүрін, еліміздің әрбір азаматы білуі тиіс. Сондықтан, бүгін сабақта біз сіздермен қазақ халқының дәстүрлі сәндік-қолданбалы өнер түрлері туралы айтатын боламыз.	Презентациямен танысу үшін арналған интерактивті тақта 2-Слайд. Сабақтың тақырыбы бойынша көрнекіліктер: суреттер мен фотосуреттер, киіз бұйымдары

Сабақтың ортасы (20 мин)	2. Жаңа материалды зерттеу кезеңі. Қазақтардын халық кәсіпшілігі мен қолөнер бастауы тұңғиық ғасырларға кетеді. Мына суреттерге қараңызшы. Өнер түрлерін қарастырыңыз және анықтаңыз. Оқушылар сәндік-қолданбалы өнер үлгілер атауын анықтайды. - теріні өңдеу өнері - зергерлік өнер. - суйек кесу өнері. - тасты өңдеу өнері - ағаш өңдеу. -кілем тоқу, ши току және киіз бұйымдарын жасау - киіз басу. Кілемдердін түрлерін зерттейік: басылған (киіз), өрме (қамысты) және тоқыма. - Тоқыма кілемдер түкті, алаша және тақыр түрлерімен ерекшеленеді. - Басылған кілемдерге киіздер, тұскиіздер, сырмақ, сырдақ, текемелер жатады. - Өрме кілемдер - бұл шым ши, өре ши және шабақ ши. Ши тоқу үшін ши талдарынан қамыс өріледі - Алдымен әр талды жеке берілген ою бойынша түрлі-түсті жіппен орайды. Талдарды бірге орағанда ерекше кілем шыгады. Ал киіз басу өндірісі де қызықты қажет ететін күрделі үдеріс, белгілі бір дағдыларды қажет етеді. Ал қазір, біз киіз басу тарихы жөнінде мультфильм көреміз .... Киіз басу және өндіру, бірнеше кезеңдерден тұрады: жүн дайындау; * оны жаю; * ыстық су шашу; * дайын киіз жасау. - Қазақ халқы жүнді тұрмыста қалай қолданған? - Дұрыс, жүн жылуды сақтайды? Сондықтан оны киім, көрпенің арасына салған және бесікке де төсеген. - Жүннің қандай түрлерін білесіндер? - Көктермде қырыған және күзде қырқылған жүндердін атаулары бар (жүннің жабағы, күзем). - Киіз үйдің ішкі көрінісің зерттейк. Киіз үйдің ішіндегі заттар туралы оқушыларымен талқылау жұмысын жүргізу. -Балалар, киіз уйде қандай заттар көріп тұрсындар? - Кілемнің ерекше сырмақ түрін туралы әңгімелесейік. - Алғашқы сырмақ пішінінің қалыптасуына қазақ елінің ежелгі тұрмысында кездесетін қарапайым жағдайлар себеп болған. Мысалы, көнерген киіздерді қабаттап төсеу, одан соң оны қобырай бермеу үшін қабаттап көктеу. Осындай жағдайдан бара-бара қабаттауды белгілі бір пішінге келтіріп, төсеп, көктеген. Бұдан әрі басылған киіздерден қалаған мөлшерде кесіп алып, оны қабаттап сырып, шағын төсеніштер жасала бастаған. - Шеберлер саз балшықтан, ағаштан, металдан музыкалық аспаптар (шертер, сыбызғы, асатаяқ, саз сырнай, шыңдауыл, т. б.) жасау білген, олардың көпшілігі енді экспозицияларда көруге ғана болады (Ұлттық музыкалық аспаптар мұражайында, Алматы қ.) - Кендір өңдеу кәсібін умытылған деп айтуға болады.Ешкі жүнімен немесе түйе жүнімен берік кендір талшықтарынан құралған кілем, киім-кешек жасаған. - Казақ сәндік-қолданбалы өнерінің тарихын зерттей отырып, әр заттын ою-өрнекпен әшекейленгенін көреміз. - Киіз үй кейінгі қола дәуір б. з. б. XII—IX пайда болып, тарихшылардың кейбір ой-пікірлерінше андрондық тұрақ үйлеріне ұқсаған. - Киіз үй жабдықтарын зерттеніз: түскиіздер (қабырға кілемдер), сырмактар (төсеніш), аяққаптар (ыдыстар үшін сөмкелер), кереге-қаптар (кереге үшін футлярлар), әр түрлі ши және т. б. (Видеофильмді көру) - Киіз бұйымдарын дайындауға тек бір отбасынын әйелдері ғана емес, бүкіл ауыл тұрғындары қатысты. Киіз үйдін әр түрлі бөліктерін киізбен жабу көшпенді қазақтардын бірнеше ғасырлар бойы бірінші қажеттілігі болған. - Балалар,киіз тұрмыста пайдалану сәнді болама ? Тәжірбиелік жұмысты бастамас бұрын оқушыларға қауіпсіздік техникасымен таныстырыңыз. Көркем еңбек сабақтарына арналған қауіпсіздік техникасы: жұмысты тек қана мұғалімнің рұқсатымен бастау; оқытушының рұқсатынсыз оқу, жұмыс орнын тастап кетпеу; құрал-саймандарды тек қажетті жағдайда ғана пайдалану; жұмыс орнын таза ұстап, материалдар мен құралдарды тиімді жұмыс істеу; жұмыс кезінде бөтен жаққа назар аудармау; басқа оқушылардың жұмысына кедергі жасамау; жұмыс бітісімен материалдар мен құралдарды өз орындарына жиып қою. 1-ТАПСЫРМА. Мәтінді оқып, сұрақтарға жауап беріңдер.	Интерактивті тақта, слайдтар 6-Слайд. Киіз басу өнерінің шығу тарихы туралы мультфильм көру https://youtu.be/D1qoET0oQI0

Сабақтың соңы (7 мин)	Оқушыларға интернетке қосылған ноутбуктер таратылады немесе кітаптар мен журналдар, материалдар ішінен оқушылар тапсырмаға жауаптар таба алады (мәтіндізерттеу үшін суреттер мен парақтарды таратуға болады). Көз физминуткасы. (Көзді демалту үшін, орнынан тұрмай жоғары, төмен, оңға, солға, көзімен шеңбер немесе өз атынын бірінші әрпін салу керек). - Дұрыс, балалар, жарайсыңдар, киізден жасалатын заттар:токым, ер-тұрман, бас киімдер (қалпақ), киіз етік (байпақ) т. б. Киіз кілем – текеметті зерттеніз. - Дұрыс, қазақтың ою-өрнектерінің түрлері: зооморфтық, космогониялық, геометриялық, өсімдік. 1. Космогониялық (күн, жұлдыздар, ай); 2. Зооморфтық (жануарлар бейнелерінің элементтері,құстардың бөлшектер); 3. Өсімдік (жапырақтар, гүлдер); 4.Геометриялық ою-өрнек (ромбтар, ирек, үшбұрыш - Казақтың ою-өрнектері - Халық ою тілі - бай. Әрбір өрнектін өз тарихы бар.Ислам адамдарды бейнелеуге тыйым салды сондықтан, өз дүниетанымын қазақ ою-өрнекпен көрсеткен. Мысалы: күйеуге шыккан қыз, ата-аналарына өз қолымен жасаған сыйлық жіберуге тиісті болған. Жиі онда ою-өрнек көмегімен қыз өзінің өмірін суреттеген. Егер ою-өрнектегі бейнелерде арық адам жанында толық адам болса, онда мұндай сыйлық қызының шамалы тұрғанын корсеткен Ал егер құс қанаттары болса– бұл қыз еркін құсы ретінде өмір сүреді екен, онда ата-аналары жиналып, барлық туыстарына той жасаған. - Киіз бұйымдарының емдік қасиеттерін зерттеніз.	стикерлер 12-13 слайдтар
Рефлексия (3 мин)	4. Рефлексия және бағалау: Топтыңжұмысын талдау. Өзін-өзі бағалау және өзара бағалау. Тақтаға жапыстыру арқылы стикер (жапсырма) қағазы көмегімен оқушылардың кері байланысы. Нені білдім, нені үйрендім? - Не түсініксіз? - Немен жұмыс істеу қажет? -Келесі практикалық жұмыста мен қандай қабілеттерімді жетілдіруім қажет? -Тағы қандай көңілді және тартымды жұмыс істегініз келеді? Мұғалімнің кері байланысы. Мұғалімнің ескертулері мен тілектері. 5. Жұмыс орның жинастыру.	